

принципы отбора содержания профессиональной подготовки социальных педагогов. Проанализировано содержание учебных программ в контексте формирования диагностических умений будущих социальных педагогов, предложена система усовершенствования их содержательного наполнения.

Ключевые слова: диагностические умения; содержание; учебно-методический комплекс; принцип; профессиональная подготовка; социальный педагог; формирования.

V. Kornyat

SELECTION OF CONTENTS FORMATION DIAGNOSTIC ABILITIES FUTURE SOCIAL TEACHERS

The problem of innovative approaches to the organization of training future social workers in teacher training colleges.

The essence of the concept of "educational content" in scientific research, particularly S. Goncharenko, A. Kuzmynskiy, S. Sysoev, A. Cape. Emphasized the importance of content in the context of academic disciplines in the process of training, especially for future social workers. Posted requirement Cape Alexander, R. Vaynoly the content of training is social workers. The basic didactic principles, which should be based teacher in the selection of educational content, in the context of future specialists in diagnostic skills: scientific and relevance, developmental education, creative activity, integrity training, focus on the professional development of the individual throughout life. Outlined specific principles which are characteristic in the preparation of social workers: ensuring uniformity of educational and professional units, creating emotionally supportive learning environment, using various forms and methods of intensification of teaching and learning of students, coordinate educational content to individual psychological characteristics of students and involve students in independent scientific research activities. The analysis of educational programs for the formation of diagnostic skills. The necessity of improving their semantic content. Posted structure of educational and methodical complex that will facilitate the process of forming effective diagnostic skills of future social workers in teacher training colleges.

Keywords: diagnostic skills; content; teaching complex principle; training; social pedagogue; formation.

Рецензенти:

Стельмах С.С. – канд. пед. наук, доц.,

Стахів М. О. – канд. пед. наук

Стаття надійшла до редакції 24.09.14

УДК 378.01 + 37.04

Ю. І. Ковбасенко

ОСВІТНІ ВИМІРЮВАННЯ І ПОГЛИБЛЕНЕ ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ

Перспективним шляхом підвищення якості освіти є ефективне використання новітніх освітніх вимірювань, зокрема – зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) результатів навчання. У свою чергу, піднесенню якості таких вимірювань сприятиме ефективне використання внутрішнього потенціалу конкретних навчальних предметів. У статті проаналізовано сучасний стан і перспективи використання семантичного потенціалу художнього тексту як ферменту якості ЗНО з літератури та інших навчальних предметів, зокрема в умовах поглибленого вивчення літератури.

Ключові слова: зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання; куррикулум; літературний канон; освітні вимірювання; поглиблене вивчення літератури; тести базового рівня складності; тести поглибленого рівня складності.

Вступ. За ступенем впливу на суспільство за-
провадження ЗНО ставлять у один ряд із такими
доленосними для держави подіями, як прийняття
«Декларації про державний суверенітет України»
та введення до обігу національної грошової одиниці
(гривні). ЗНО сприяє підвищенню рівня освіти
населення України та реалізації конституційних
прав громадян на рівний доступ до якісної освіти,
здійснення контролю за дотриманням Держстан-
дарту базової і повної середньої освіти й аналізу си-
стеми освіти, прогнозування її розвитку. Соціологи

також вважають ЗНО проектом, що консолідує
Схід і Захід України. Нині ЗНО підтримує бл.
70% громадян України (Електронний ресурс:
[http://bestrepetitor.com.ua/novosti-obrazovaniya/
podderzhka-zno-sredi-naseleniya-s-kazhdym-godom-
vsyu-bolshe.html](http://bestrepetitor.com.ua/novosti-obrazovaniya/podderzhka-zno-sredi-naseleniya-s-kazhdym-godom-vsyu-bolshe.html)), що зумовлено, зокрема, й на-
загал високою якістю тестових завдань (ТЗ). Так,
якщо на ЗНО-2009 надійність (α-Кронбаха) те-
сту з української мови і літератури (УМЛ) скла-
ла: 0,90 (19.05.2009, вибірка – 434501 осіб); на
ЗНО-2011: 0,90 (02.06.2011, 112040 осіб) і 0,93

(03.06.2011, 111198 осіб), то на ЗНО-2013 (293289 осіб) α -Кронбаха становила вже 0,93 (05.06.2013 – 147177 осіб) і 0,94 (06.06.2013, 146112 осіб). При цьому слід ураховувати, що Україна входить до поствізантійського культурного ареалу з притаманною йому (успадкованою від Візантії через місію Св. Кирила й Мефодія) особливо вагомою роллю книжкової культури. Тож питома вага художньої літератури в українській освітній парадигмі та суспільній свідомості є незрівнянно більшою, ніж у інших культурних зонах. Водночас у самій природі тестів (як і будь-якої іншої форми контролю) наявні певні «слабкі місця», котрі дещо знижують ефективність тестування як інструменту педагогічних вимірювань навчальних досягнень (academic achievement tests) і дають певні підстави для критики ЗНО.

Тестові технології в освіті та проблема якості ТЗ є предметом активного наукового дослідження як в Україні, так і за її кордонами (В. Аванесов, В. Бахрушин, Т. Вакуленко, І. Дубіна, К. Інгеркамп, Т. Кабанова, В. Кадневский, В. Кім, В. Кірсанов, П. Клайн, А. Майоров, В. Новіков, А. Оганесян, М. Челишкова та ін.). Тестологія стала надійним теоретичним підґрунтям розробки та використання тестів освітніх вимірювань (Education Assessments).

Водночас мейнстрими наукового пошуку нині пролягають переважно в царині теоретико-методологічних засад тестології, термінологічно-понятійних дискусій або дискрипції закордонного досвіду. На жаль, теоретичні розвідки часто «не заземлюються» на практичні потреби ЗНО, а потенціал, іманентно притаманний самій природі різних галузей науки, реалізується недостатньо. Тому складається ситуація суттєвого розриву між теорією і практикою, коли, з одного боку, існує величезна теоретична література, але, з другого боку, більшість цих робіт не допомагають конкретним айтемрайтерам (itemwriters) у практичній розробці ТЗ. Це нагадує відому формулу: «Гладко было на бумаге, да забыли про овраги, а по ним ходить...». Усе сказане засвідчує **актуальність** цієї статті, де здійснено спробу накреслити нехай і не «глобально-революційні», проте реальні шляхи підвищення ефективності ЗНО. **Мета**

статті – проаналізувати сучасний стан і визначити перспективні шляхи активізації використання семантичного потенціалу (СП) художнього тексту (ХТ) як ферменту якості ЗНО з літератур та ін. навчальних предметів, зокрема в умовах поглибленого вивчення літератури.

Одним із закидів опонентів на адресу ЗНО є те, що воно, нібито, «не дає змоги перевіряти ті когнітивні рівні, котрі пов'язані із творчістю тестованих, а також глибоким аналізом ними певних проблем» (Бахрушин В. Є., Горбань О. М.), тому ВНЗ, мовляв, не можуть знайти «свого студента». Принагідно зауважу, що поняття «творчість» нині фетишизується, перетворюючись на своєрідне «красиве гасло», що його дехто з певною зарозумілістю вживає на противагу поняттю «знання» (звідси – штучна, незаслужено негативна оціночність словосполучення «знаннєві тести»)¹.

Не полемізуючи тут із цією хибною і назагал неаргументованою думкою, обмежуся зауваженням, що як «знаннєві тести», так і «творча діяльність» повністю вкладаються до таксономії когнітивних рівнів Б. Блума (т. зв. «піраміди Блума»): 1) знання; 2) розуміння; 3) застосування; 4) аналіз; 5) синтез; 6) оцінювання. До того ж, у процесі ЗНО уже використовуються ТЗ на перевірку аналітико-творчих здібностей. Наприклад, вищі когнітивні рівні перевіряють ТЗ із умовою реставрувати деформовані ХТ². Так, на ЗНО-2008 було ТЗ: «Кому з перелічених поетів належать рядки: «Шукай людину скрізь: на бідному постой, у закутку нужди, й у пишному покої. Одна душа жива за сто Кааб дорожча! Чому ж ідеш до них? Шукай душі живої!»? Звісно, зразу впізнати рубаї Омара Хайяма змогли не всі учасники ЗНО, більшість мусила спочатку знайти риму, потім поділити текст на рядки, по тому встановити, що отримане римування («постОї» – «покОї» – «живОї») є атрибутом персько-таджицькому жанру рубаї (інтелектуали помітили ще й Каабу, мусульманську святиню в Мецці) – і лише внаслідок усіх цих інтелектуальних дій визначила «ключ» – це рубаї Омара Хайяма.

Цьогоріч на ЗНО-2015 з української літератури уперше запроваджено сертифікаційні роботи поглибленого рівня складності, де пропонується аналіз

¹ Нині «знаннєві тести» піддаються нищівній критиці не лише з боку тих, хто не набрав мінімальної «прохідної» кількості балів (через НЕЗНАННЯ матеріалу), а й керівників ВНЗ, котрі думають не стільки про ВІДбір, скільки про НАБір студентів. Якщо ж до цього збігу кулуарних інтересів «верхів і низів» додати особисті амбіції деяких тестологів, що розробляють «тести здібностей», «компетенцій (ТЗНК)» і розчищають дорогу своєму дітищу, викидаючи, мов зозуленята, з гнізда ЗНО предметні (знаннєві) тести, постійно шельмуючи їх і називаючи біле чорним (мовляв, що поробиш, факт є фактом: ТЗ на ЗНО показують себе непогано, але перевіряють вони, мовляв, якісь «банальні знання» чи «часткові знання», а не «компетенції» (Тези IV Міжнарод. Наук.-метод. конф. «Освітні вимірювання-2013», 2013, С. 113 і далі), то ситуацію можна кваліфікувати як реальну загрозу ЗНО.

² Схожі завдання ще на поч. ХХ ст. успішно апробувала відома російська методистка М. Рибникова. З появою ж Інтернету для реконструювання ХТ з'явилися нові можливості, зокрема, пов'язані з потенціалом гіпертексту (див. мою статтю «Архіпелаг ПАВИЧ, острів «Дамаскин», режим доступу: http://www.ae-lib.org.ua/texts/kovbasenko_pavic_ua.htm).

не фрагменту (цитати) з тексту, а цілісного художнього твору, до якого розроблено низку ТЗ (у тестовому зошиті це завдання №№ 59-62). А, оскільки пропонувані ХТ не входять до програми ЗНО і їх у принципі неможливо знати наперед, вивчити напам'ять, то вже лише через це вони є завданнями не на репродукцію, а на застосування знань.

Підвищенню ефективності ЗНО сприятиме й те, що до змісту тесту буде закладено завдання на рецепцію конкретного художнього твору в ширшому (європейському і/або світовому; літературному і/або культурному) контексті. Значно більшою, в порівнянні з попередніми роками, стане питома вага завдань на аналіз конкретних художніх засобів, ужитих письменником із метою втілення своєї художньої концепції. Крім того, вперше за всі роки проведення ЗНО з української літератури запроваджено завдання (№№ 63-66) на встановлення правильної послідовності літературних явищ. Ці ТЗ покликані перевірити не лише знання хронології виникнення цих явищ, а й їхніх причинно-наслідкових зв'язків, тобто осягнення літератури саме як процесу, що є важливим для її поглибленого вивчення у ВНЗ. Звісно, до виконання зазначених ТЗ підготовленишими будуть випускники шкіл і класів із поглибленим вивченням української і світової літератури, які й обиратимуть тести поглибленого рівня складності. Крім того, чимдалі гострішим ставатиме питання якості підручників, посібників, довідкової літератури, - усіх видань, котрі повинні в процесі підготовки до ЗНО виконувати функції еталону, проте це тема окремої ґрунтовної розмови (див.: <http://education-ua.org/ua/articles/260-100-dniv-monu-reformuvannya-chi-imitatsiya>).

Водночас думка про неспроможність тестування вичерпною мірою перевіряти рівні компетенцій, пов'язані з творчістю та глибоким аналізом проблем, є небезпідставною. Тому лунають пропозиції застосовувати ТЗ «з вибором, у котрих усі відповіді, з одного боку, є правильними, але, з другого боку, або мають різний ступінь повноти», а за виконання цих ТЗ призначається різна кількість балів. Обговорюються також «завдання із словесною відповіддю, які оцінюють за коефіцієнтом кореляції з правильною відповіддю (різновид відкритої форми завдань)» (Оганесян А. Г., Дещинский Ю. Л., Бирюлев К. Ю., 2010, с. 1-7). Можна застосувати й «відкриті» ТЗ, де тестовані дописують якомога більше правильних відповідей. І тут можна значно активніше використати СП ХТ, зокрема – інтертексту, оскільки «кожен текст є інтертекстом, інші тексти присутні в ньому на різних рівнях у більш або менш упізнаваних формах: тексти попередньої культури та тексти оточуючої культури. Кожен текст становить собою нову тканину, зіткану зі старих цитат» (Р. Барт), а «інтертекстуальність стала обов'язковою частиною культурного дискурсу і одним із основних художніх

прийомів, оскільки принципова еkleктичність і цитування є домінуючими рисами сучасної культурної ситуації» (Культурология. XX век: Словарь, 2007, с. 153).

Програми ЗНО з літератури надають значні можливості для використання інтертексту. Це, наприклад, «Енеїда» Івана Котляревського і прототекст Вергілія; твори Тараса Шевченка і їхні прототексти з Біблії, античної міфології та літератури, Данте Аліґ'єрі; тексти Івана Франка у їхніх зв'язках із античною міфологією, Біблією, творами Й. Гете; тексти Лесі Українки з інтертекстом античної міфології, західноєвропейської літератури; художній доробок Ліни Костенко у широкому колі прототекстів: від античних і слов'янських міфів до сучасної літератури, перелік можна продовжувати й продовжувати. Як бачимо, йдеться насамперед про «високу класику», тобто твори, котрі є т. зв. «літературним каноном», оскільки лише висока «якість тексту» сприятиме вивіщенню «якості тесту», а відтак – і зростанню ефективності освітніх вимірювань, формуванню в тестованих цілісно-універсального світобачення, вихованню їх як Людей Високої Культури (Челышкова М. Б., 2002).

Слід зазначити, що потенціал інтертексту уже використовується в ЗНО. Так, у ТЗ № 46 (05.05.2013) фрагмент епістолярію Лесі Українки співвіднесено з текстом її поезії «Contra spem spero!» і, насамкінець, – із прототекстом античного міфу про Сізіфа: «Уривок із листа «От і знов берусь здійсмати «сізіфовий камінь» догори!... Чи підійметься? Навряд – не такий то камінь!» перегукується з бразами та мотивами вірша... «Contra spem spero!» («Я на гору круту крем'яную / Буду камінь важкий підіймать...»). Тож доцільно накопичувати цей матеріал для використання в ЗНО системно, в загальнонаціональному масштабі: «українські Ромео і Джульєтта» – Іванко Палійчук та Марічка Гутенюк (М. Коцюбинський. «Тіні забутих предків»).

Проте поки що таке використання інтертексту не було та й не могло бути системним. Адже інтертекстуальна зв'язність навчального матеріалу повинна бути не випадковістю, а забезпечуватися вже на етапі розробки куррикулуму: укладання шкільних програм, написання підручників і посібників (як це робив наш колектив у процесі створення навчальних програм: Зарубіжна література. Програми серед. загальноосвіт. школи з укр. мовою навчання. 5–11 класи, 1998; Зарубіжна література. Програми серед. загальноосвіт. школи з укр. мовою навчання. 5–12 класи, 2005). Так, уповісті П. Зюскінда «Запахи, або Історія одного вбивці» («Парфумер») наявні «інтертекстуальні відсилання до Діккенса (герой – байстрюк-сирота, дитинство в притулку, знущання в підмайстрах тощо), до французького реалізму Бальзака й Золя (в описі парфумерної крамнички Бальдіні чи

міазмуючого паризького Цвинтаря Невинних); натяк на Достоевського з його «тварь дрожащая или право имею?»... Згадаємо нарешті Гофмана. Герой «Запахів» – це новий «малюк Цахес...» (Н. Білоцерківець). Тож можна розробити ТЗ із умовою вказати якомога більше інтертекстуальних джерел ХТ, і за кожен правильно вказаний протекст додаватимуться бали, що значно краще диференціює тестованих. На виконання таких завдань репетиторам значно важче буде «натаскати» напівосвічених абітурієнтів, оскільки інтертекст оптимально відчуває лише «людина культури», для якої читання літературних творів є «стилем життя», а не тимчасовою вимушеною незручністю, котру вона терпить заради складання ЗНО і вступу до ВНЗ. Тож активізація використання СП інтертексту допоможе не лише підвищити якість ЗНО з літератур, а й краще селекціонувати тих, хто має здібності до отримання вищої освіти з будь-якої галузі знань.

Ще одним закидом на адресу ЗНО є те, що воно вимірює не всю парадигму компетенцій випускників, тож студентом іноді стає той, хто набрав прохідний бал (раніше – >124, віднині – «реперна точка», встановлена методом Ангофа чи ін. шляхом), не знаючи при цьому цілих фундаментальних розділів науки. Попри наявність «Технічних специфікацій» усіх тестів ЗНО, де чітко вказані «Розділи шкільних програм» та «Когнітивні рівні ТЗ», повністю проблеми це не знімає. Тому лунають пропозиції замість нинішньої стандартизованої (фактично рейтингової) запровадити т. зв. «критеріальну» шкалу оцінювання результатів ЗНО, де зазначити мінімальний (критеріальний) рівень навчальних досягнень, який корелюватиме з мінімальним рівнем компетенцій, що його експерти визнають прийнятним для виконання певної діяльності. У таких разі без обов'язкового виконання певної кількості т. зв. «критеріально-орієнтованих тестів» (КОРТ; «criterion-referenced tests») учасник ЗНО не набере мінімального балу і не стане студентом ВНЗ.

У КОРТ зазвичай «слід з'ясовувати наскільки людина здатна до розуміння прочитаного складного тексту», тож доречними є такі типи завдань: «Підкреслити речення, де втілено головну думку. Вибрати заголовок для уривку тексту. Перелічити факти, де втілено головну думку» (Бахрушин В. Є., Горбань О. М.), що повністю корелює з методикою аналізу ХТ у процесі вивчення літератури. На ЗНО з української мови виносяться завдання на розуміння тексту, пошук його мікротем і т. п., а ТЗ з літератури традиційно включають аналіз ХТ, зокрема й схожі типи завдань. У ЗНО з УМЛ є ТЗ на читання і аналіз тексту, розробка яких вимагає від айтемрайтера філігранного «чуття тексту» та майстерності у формулюванні завдань і запитань. І одним зі шляхів редукування суб'єктивізму і підвищенні якості таких ТЗ може бути застосу-

вання усталеного в теорії тексту поділу текстової інформації на три її взаємопов'язаних різновиди (І. Гальперин): змістово-фактуальну; змістово-підтекстову; змістово-концептуальну. Ця тріада може бути застосована до будь-якого ХТ, що сприятиме уніфікації вимог до учасників ЗНО і дозволить поставити їх у «однакові умови як у процесі контролю, так і в процесі оцінювання, практично усуваючи суб'єктивізм викладачів. Адже тестування дозволяє... зробити процедуру оцінювання однаковою для всіх тестованих, незалежно від місця проживання, типу і виду навчального закладу, де навчаються учні» (Електронний ресурс: <http://bestrepetitor.com.ua/novosti-obrazovaniya/podderzhka-zno-sredi-naseleniya-s-kazhdym-godom-vsyo-bolshe.html>).

Можна значно ширше використовувати семантичний потенціал ХТ на ЗНО з інших предметів: іноземних мов (напр., уривки творів В. Гюго – у тесті з французької мови; Б. Шоу – з англійської, Й. Гете – з німецької, М. Сервантеса – з іспанської чи А. Чехова – з російської). Резерви використання ХТ наявні також і у ТЗ з основ правознавства, економіки, всесвітньої історії, історії України та ін. суспільно-гуманітарних предметів. Так, О. Бальзак називав себе «доктором соціальних наук», оскільки художній геній і титанічна працездатність дозволили йому зібрати і втілити у ХТ так багато історико-економічних фактів життя Франції 1818-1848 рр., що Ф. Енгельс зазначив: «Із «Людської комедії» я навіть у сенсі економічних деталей дізнався більше, ніж із книг усіх спеціалістів – істориків, економістів, статистиків цього періоду, разом узятих...» (Маркс К., Енгельс Ф., с. 36). Тож фрагменти таких ХТ доречні в ТЗ з історії, економіки, правознавства. Причому, це будуть не «ходульні» тексти сухо-інформативного чи прикладного характеру, а довершена художня проза, яку цікаво читати та аналізувати (Челышкова М. Б., 2002). Так, як це роблять студенти юридичних ВНЗ, аналізуючи роман Ф. Достоевського «Злочин і кара» як свого роду «посібник майстерності слідчого» (протистояння слідчого Порфирія Петровича і вбивці Родіона Раскольнікова).

Гарно зарекомендували себе ХТ на ЗНО з історії України (17.06.2010, 138 963 особи): «Установіть відповідність між назвами творів давньоруської літератури та уривками з них». Тож можна спрогнозувати доцільність уведення до ЗНО з історії України фрагментів історичних романів В. Скотта, В. Гюго, Б. Пруса, П. Куліша та ін. «класиків жанру». Водночас можливим є своєрідний «кроскуррикулярний реверс»: фрагменти історичних документів, що корелюють зі змістом ХТ, можна використовувати в ЗНО з літератур.

ХТ можуть значно інтенсивніше застосовуватись у ЗНО з природничих дисциплін. Так, у ТЗ з географії доречно використовувати т. зв. «географічні романи» видатного французько-

го письменника і вченого Ж. Верна³, написані для Французького Географічного товариства з метою пропаганди досягнень науки. У них географічні факти подані із науковою точністю, але в цікавій для молоді, довершеній художній формі. Мабуть, інтуїтивно відчувши доречність використання ХТ, айтемрайтери «зімітували» його на ЗНО з географії: «Якщо на рівнинних просторах серед моря злакових трав з'являється безгорбий верблюд, проноситься пара мустангів, сторожко пригинає голову страус нанду, і лише вітер здаля доносить голоси гаучо, то це... вцілілий острівець... пампи Південної Америки» (ТЗ № 12, 11.06.2010, 98 690 осіб). Проте використання в ТЗ фрагментів саме високохудожнього тексту (а не його «сурогату») уявляється значно ефективнішим⁴.

ХТ можна використовувати також на ЗНО з біології. Так, герої роману «П'ятнадцятирічний капітан» поступово здогадуються, що замість Південної Америки опинилися в Африці за суто «біологічними» деталями: зі здивуванням побачивши слонячу стежку та муху цеце, оскільки ані слон, ані муха цеце в Південній Америці не живуть. Натомість мандрівники не знайшли хінного дерева, котре в Південній Америці якраз і мало б рости. Ж. Верн створює детективну напругу та інтригує читача саме шляхом уведення до ХТ цих суто біологічних фактів. «Географічний роман» Ж. Верна «П'ятнадцятирічний капітан» текстально вивчається на уроках СЛ, тож своєрідна «синергетичність» потенціалу зразу кількох предметів (географія + біологія + література) може поліпшити селекцію майбутніх студентів. Схожу ро-

боту можна проводити також за «Кримськими сонетами» А. Міцкевича, де в деталях описано ландшафт Кара-Дага, і перелік подібних прикладів можна продовжити.

Висновки. Таким чином, перспективними шляхами підвищення якості новітніх освітніх вимірювань є:

- активніша реалізація семантичного потенціалу художніх текстів у процесі ЗНО;
- активніше використання тестових завдань із умовою реставрації деформованого художнього тексту;
- розроблення «критеріально-орієнтованих тестів» з використанням потенціалу художнього тексту;
- розширення поля використання літературних творів на ЗНО з різних навчальних дисциплін: іноземних мов (у перспективі – з основ правознавства, економіки), всесвітньої історії, історії України та ін. суспільно-гуманітарних і природничих (географії, біології) предметів;
- активізація використання інтертексту в процесі педагогічних вимірювань;
- реалізація потенціалу гіпертексту та Інтернету, у т. ч. мережевої літератури, рос. «сетератури» (питання потребує вивчення);
- використання завдань на рецепцію конкретного художнього твору в широкому контексті: українському і/або зарубіжному, літературному і/або культурному; опертя на поглиблене вивчення учнями літератури – для тестів поглибленого рівня складності.

Література

1. **Аванесов В. С.** Форма тестовых заданий / В. С. Аванесов. – М.: Центр тестирования, 2005. – 156 с.
2. **Ащепкова Л. Я.** Конструирование тестовых заданий и обработка результатов тестирования. – Владивосток: ДГУ, 2003. – 50 с.
3. **Бахрушин В. Е., Журавель С. В., Игнахина М. А.** Автоматизация определения результатов тестирования // Управляющие системы и машины. – 2010. – № 2. – С. 10 – 12.
4. **Бахрушин В. Е., Журавель С. В., Игнахина М.** Эмпирические функции распределения результатов тестирования выпускников школ // Управляющие системы и машины. – 2009. – № 2. – С. 82 – 84.
5. **Бахрушин В. Е., Игнахина М. А., Шумада Р. Я.** Эмпирические функции распределения резуль-

³ Існують навчальні посібники, де презентована методика застосування творів Жуль Верна в процесі вивчення географії (див.: Пестушко В., Сасихов В., 1993).

⁴ Сюди ж віднесемо й «моду» прагматичного Заходу на використання в ЕА текстів «ужиткового» характеру: розкладу руху поїздів, кіноафіш, оголошень тощо. Проте, за останніми дослідженнями тих самих американців, такий «прагматичний сурогат» уповні замінити ХТ не може. Щойно оприлюднено інформацію, що «фахівці з Нової школи соціальних досліджень у Нью-Йорку, використали... спеціальні опитувальники в дослідях з добровольцями, які попередньо читали ті чи інші тексти, причому вчені випадково розподілили серед учасників художню літературу різного роду, а контрольна група нічого не читала взагалі. Як показала обробка результатів, саме ті, кому дісталися витяги з класики (оповідання Чехова чи збірки лауреатів премії О. Генрі) обійшли тих, хто читав уривки з найпопулярніших за версією інтернет-магазину «Amazon» творів. Статистичний аналіз підтвердив, що ефект далеко не випадковий і класична література якимось чином розвиває... краще, ніж «ширпотреб». Учені підкреслюють, що справа не в тому, які теми обирають автори... Мова йде про вплив самого процесу читання і якихось стилістичних особливостей тексту. І, незважаючи на не до кінця зрозумілий механізм, вчені у завершальній частині своєї роботи закликають не відмовлятися від викладання літератури в школах США» (Електронний ресурс: <http://podrobnosti.ua/technologies/2013/10/04/934168.html>).

- татов тестирования // Збірник праць III Міжнародної конференції «Нові інформаційні технології в освіті для всіх: система електронної освіти» / Ред. В. Гриценко. – К.: МННЦ ІТС, 2008. – С. 79 – 84.
6. **Бахрушин В. Є.** Математичні основи моделювання систем. – Запоріжжя, 2009. – 224 с.
  7. **Бахрушин В. Є., Гербань О. М.** Тестові технології в освіті: Проблема якості тестів.
  8. **Дубина И. Н.** Математические основы эмпирических социально-экономических исследований. – Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2006. – 263 с.
  9. **Зарубіжна література.** Програми серед. загальноосвіт. школи з укр. мовою навчання. 5–11 класи. – К.: Перун, 1998. – 60 с.
  10. **Зарубіжна література.** Програми серед. загальноосвіт. школи з укр. мовою навчання. 5–12 класи. – К.: Перун, 2005 – 112 с.
  11. **Кадневский В. М.** История тестов. – М.: Народное образование, 2004. – 464 с.
  12. **Ким В. С.** Тестирование учебных достижений. – Уссурийск: Изд-во УГПИ, 2007. – 214 с.
  13. Класична література допомагає людині розуміти чужі наміри [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://podrobnosti.ua/technologies/2013/10/04/934168.html>
  14. Культурология. XX век: Словарь. – СПб.: Университетская книга, 2007. – С. 153
  15. **Маркс К., Энгельс Ф.** Соч. 2-е изд. – Т. 37. – С. 36.
  16. **Оганесян А. Г., Дещинский Ю. Л., Бирюлев К. Ю.** Тестирование или экзамен на компьютере? [Електронний ресурс] // Образовательные технологии и общество. – 2010. – Т. 13. – № 1. – С. 1-17. – Режим доступу: http://ifets.ieee.org/russian/depositary/v13_i1/html/1.htm
  17. **Пестушко В., Сасихов В.** Географія за Жулем Верном. – К.: Український обрій, 1993. – 58 с.).
  18. **Петрів В. Ф., Рикалюк Р. Є.** Візуалізація критеріїв якості тестових завдань // Матеріали XVI Всеукраїнської наукової конференції «Сучасні проблеми прикладної математики та інформатики». 8 – 9 жовтня 2009 р. – Львів: ЛНУ, 2009. – С. 166 –169.
  19. Тези IV Міжнарод. Наук.-метод. конф. «Освітні вимірювання-2013». 01-05 жовтня 2013. – Яремче, 2013. – С. 113 і далі.
  20. **Чельщикова М. Б.** Теория и практика конструирования педагогических тестов: Учебное пособие. – М.: Логос, 2002. – 432 с.
  21. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://uk.m.wikipedia.org>
  22. Електронний ресурс. – Режим доступу:
  23. <http://bestrepetitor.com.ua/novosti-obrazovaniya/podderzhka-zno-sredi-naseleniya-s-kazhdym-godom-vsyo-bolshe.html>
  24. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://hrm.ru/db/hrm/BF1748E825D11371C3257578006CC372/glossary.html>

References

1. **Avanesov, V. S.** (2005) The forms of the tasks for tests. M.: Centr testirovaniya, 156.
2. **Ashhepkova, L. Ja.** (2003) Tasks for tests designing and processing of testing results. Vladivostok: DGU, 2003. 50.
3. **Bahrushin, V. E., Zhuravel', S. V., Ignahina, M. A.** (2010) Automation of the revealing tests results. Upravljajushhie sistemy i mashiny. # 2. 10 – 12.
4. **Bahrushin, V. E., Zhuravel', S. V., Ignahina, M. A.** (2009) Empirical functions of the distribution of the results of school graduates testing. Upravljajushhie sistemy i mashiny. # 2. 82 – 84.
5. **Bahrushin, V. E., Ignahina, M. A., Shumada, R. Ja.** (2008) Empirical functions of the distribution of the tests' results. Proceedings of the III International conference «New informational technologies in education for all: e-learning system». V. Gricenko (Eds.). K.: MNNC ITS, 79 – 84.
6. **Bahrushin, V. E.** (2009) Mathematical basis of the system modelling. Zaporizhzhia. 224.
7. **Bahrushin, V. Є., Gorbun', O. M.** Testing technologies in education: the problem of the test quality.
8. **Dubina, I. N.** (2006) Mathematical basis of the empirical social and economic researches. Barnaul: Yzd-vo Alt. un-ta, 263.
9. Foreign literature. Programs for secondary school: language of learning – Ukrainian. 5–11 forms (1998) K.: Perun. 60.
10. Foreign literature. Programs for secondary school: language of learning – Ukrainian. 5–12 forms. (2005) K.: Perun. 112.
11. **Kadnevskij, V. M.** (2004) The history of the tests. M.: Narodnoe obrazovanie, 464.
12. **Kim, V. S.** (2007) Testing of the learning outcomes. Ussurijsk: Izd-vo UGPI, 214.
13. Classical literature helps people to understand other's intention. (2013). – Retrieved from: <http://podrobnosti.ua/technologies/2013/10/04/934168.html>
14. Culturology. XX c.: Vocabulary. (2007) – SPb.: Universitetskaja kniga. 153.
15. **Marx, K., Engels, F.** Works. 2nd edition. V. 37. 36.

16. **Oganesjan, A. G., Deshhinskij, Ju. L., Birjulev, K. Ju.** (2010) Testing or exam on the computer? *Obrazovatel'nye tehnologii i obshchestvo*. V. 13. # 1. 1-17. Retrieved from: http://ifets.ieee.org/russian/depository/v13_i1/html/1.htm
17. **Pestushko, V., Sasykhov, V.** (1993) *Geography by Jules Verne*. K.: Ukrainskyj obrij. 58.
18. **Petriu, V. F., Rykaliuk, R. Ye.** (2009) Viewing of the quality indicators of the tests. *Proceedings of the XVI All-Ukrainian scientific Conference «Modern problems of the applied Mathematics and Informatics»*. Lviv: LNU, 166 – 169.
19. Abstracts of the IVth International scientific and practical conference «Education assessment-2013». Jaremche.
20. **Chelyshkova M. B.** (2002) *Theory and practice of the designing pedagogical tests: educational manual*. M.: Logos, 432. Retrieved from: <http://uk.m.wikipedia.org>
21. Retrieved from: <http://uk.m.wikipedia.org>
22. Retrieved from: <http://bestrepetitor.com.ua/novosti-obrazovaniya/podderzhka-zno-sredi-naseleniya-skazhdym-godom-vsyo-bolshe.html>
23. Retrieved from: <http://hrm.ru/db/hrm/BF1748E825D11371C3257578006CC372/glossary.html>

Ю. И. Ковбасенко

ИЗМЕРЕНИЯ В ОБРАЗОВАНИИ И УГЛУБЛЁННОЕ ИЗУЧЕНИЕ ЛИТЕРАТУРЫ

Перспективным путем повышения качества образования является эффективное использование новейших измерений в нём, в том числе - внешнее независимое оценивание (ВНО) результатов обучения. В свою очередь, повышению качества таких измерений будет способствовать эффективное использование внутреннего потенциала конкретных учебных предметов, особенно в условиях углубленного изучения этих дисциплин. В статье проанализировано современное состояние и перспективы использования семантического потенциала художественного текста как фермента качества ВНО по литературе и других учебных предметов.

Ключевые слова: внешнее независимое оценивание результатов обучения; kurikulum; литературный канон; измерения в образовании; углубленное изучение литературы; тесты базового уровня сложности; тесты углубленного уровня сложности.

Y. Kovbasenko

EDUCATION ASSESSMENT AND IN-DEPTH STUDY OF LITERATURE

A perspective path to increase the quality of education is the effective use of modern educational measurement, in particular - external independent assessment (EIA) study results. In turn, raising the quality of these measurements will contribute to the efficient use of internal potential of specific subjects, especially in-depth study of these subjects. This article examines the current state and prospects of potential semantic literary text as enzyme of quality testing of literature and other subjects.

It is made the conclusion that the perspective ways of improving the quality of new educational measurement are:

- *more active implementation of the semantic potential of literary texts;*
- *intensification of test using by restoration of strained literary text;*
- *development of the “criteria-based tests”;*
- *expansion of the use of literary texts in external independent assessment of learning outcomes (in foreign languages, economics, jurisprudence, world history, Ukrainian history, geography, biology etc.);*
- *activation of implementation of intertext semantic potential (in particular – by creating and filling the national “bank of the intertextual material” for external independent assessment; taking into account the providing of the intercontextual coherence of the educational material in the systemic development of the curriculum: preparing school programs, writing text books and manuals etc.*

Keywords: external independent assessment of learning outcomes; curriculum; literary canon; educational measurement; in-depth study of literature; tests with basic level of complexity; tests with the advanced level of difficulty.

Рецензенти

Градовський А. В. – д. пед. н., проф.
Погребенник В. Ф. – д. філол. н., проф.

Стаття надійшла до редакції: 17.09.14